

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Studies in the syntax of Targum Jonathan to Samuel

Kuty, R.J.

Citation

Kuty, R. J. (2008, January 30). *Studies in the syntax of Targum Jonathan to Samuel*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/12588>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/12588>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

SAMENVATTING

De syntaxis van het Aramees van Targoem Jonathan op Samuël en de implicaties ervan voor de classificatie van dit dialect

De positie van het Aramees van Targoem Onqelos op de Pentateuch [TO] en Targoem Jonathan op de Profeten [TJ] is al decennia lang een omstreden kwestie. Tegen het einde van de 19e eeuw onderkenden de geleerden het belang van linguïstische argumenten in dit debat. Het werk van Th. Nöldeke en G. Dalman speelde een fundamentele rol in dit opzicht en werd in de jaren daarna voortgezet door andere onderzoekers zoals E.Y. Kutscher, M. Kaddari, J. Greenfield, A. Tal, E.M. Cook en Ch. Müller-Kessler.

Tot dusver heeft echter de linguïstische discussie over de positie van het Aramees van TO en TJ voornamelijk op fonologisch, orthografisch, morfologisch en lexicografisch niveau plaatsgevonden; syntactische kwesties zijn grotendeels buiten de discussie gebleven. Deze lacune ligt ten grondslag aan deze dissertatie.

De voorliggende studie richt zich in het bijzonder op het Aramees van TJ en behandelt het taaleigen van de Boeken Samuël. De vraag naar de aard van dit Aramese dialect wordt benaderd vanuit de syntaxis en de morfosyntaxis. Vijf hoofdpunten worden behandeld: (1) de uitdrukking van bepaaldheid en onbepaaldheid (determinatie); (2) de morfosyntaxis van de hoofdtelwoorden (*cardinalia*); (3) de distributie van de genitiefconstructies; (4) het gebruik van de vervoegingen ("conjugations") en (5) woordvolgorde. Voor elk van deze punten wordt de tekst van TJ op Samuël [TJS] aan een nauwgezet onderzoek onderworpen en de resultaten daarvan worden zo uitvoerig en methodisch mogelijk uiteengezet. Vervolgens worden deze vijf punten onderzocht vanuit een diachronisch-vergelijkend perspectief, waarbij de resultaten voor TJS worden vergeleken met datgene wat tegenwoordig over de andere klassieke (d.w.z. premoderne) Aramese taalvormen bekend is, in een poging om conclusies te trekken over hoe het Aramees van TJS is gerelateerd aan en gepositioneerd ten opzichte van de andere Aramese dialecten.

Het eerste hoofdstuk bestudeert de manier waarop de *status emphaticus* en *status absolutus* [st.emph.; st.abs.] in TJS zich tot elkaar verhouden. Er wordt gepoogd aan te tonen dat determinatie in TJS geen monolithisch geheel vormt, maar daarentegen berust op twee afzonderlijke subsystemen, die geworteld zijn in verschillende begrippen van determinatie. In het eerste van deze subsystemen wordt het onderscheid tussen st.emph. en st.abs. volledig bewaard en gehandhaafd; in het andere subsysteem is het onderscheid geneutraliseerd ten voordele van de st.emph.: laatstgenoemde blijkt dan grotendeels de beide functies te vervullen, met uitzondering van een aantal specifieke contexten waarin de st.abs. gebruikelijk blijft. Bovendien wordt aangetoond dat de grens tussen de twee subsystemen bepaalde grammaticale categorieën nauw volgt. In wezen moet er een dubbel onderscheid gemaakt worden op grond van getal en geslacht: in de regel bewaren de nomina in het meervoud de klassieke norm van determinatie (eerste subsysteem), vrouwelijke nomina in het enkelvoud niet (tweede subsysteem) en de mannelijke nomina in het enkelvoud zijn verdeeld al naar gelang ze die norm bewaren of niet, d.w.z. ze zijn verdeeld tussen de twee subsystemen. Tenslotte wordt erop gewezen dat het eerste subsysteem het historische onderscheid tussen st.emph. en st. abs. weerspiegelt, een onderscheid dat prevalent was in de oudste bekende stadia van het Aramees en die bewaard werd in de Westelijk-Laataramese (*Western Late*

Aramaic) dialecten, terwijl het tweede subsysteem, op grond zowel van zijn basisprincipe als van zijn beperkingen eenduidig doet denken aan het Oostelijk Laataramees (*Eastern Late Aramaic*).

Het tweede hoofdstuk bespreekt de morfosyntaxis van de *cardinalia* in TJS. Er wordt aangetoond dat de relatieve positionering van telwoord en bijbehorend zelfstandig naamwoord de Hebreeuwse *Vorlage* nauw volgt, zodat er niets substantieels geconcludeerd kan worden over de principes van woordvolgorde in het nominale syntagma. Verder wordt aangegeven dat het grammaticale getal van het bijbehorende zelfstandige naamwoord duidelijke regels volgt: op slechts enkele uitzonderingen na wordt het enkelvoud gebruikt met het telwoord 'één' en het meervoud met alle andere telwoorden. In dit opzicht komt het gebruik van het enkelvoud en het meervoud overeen met de andere klassieke Aramese dialecten. Tevens wordt vastgesteld dat de aan- of afwezigheid van het telwoord geen aantoonbare invloed uitoefent op de formele determinatie van het bijbehorende zelfstandige naamwoord.

Het derde hoofdstuk behandelt de distributie van de drie hoofdconstructies in TJS om de genitief in het Aramees uit te drukken: constructusverbinding, 'naakte' *d*-verbinding en proleptische *d*-verbinding. Ten eerste wordt aangetoond dat de proleptische *d*-verbinding in TJS slechts een marginaal verschijnsel is, zodat een studie van de genitief in TJS grotendeels neerkomt op een contradistinctieve analyse van de constructusverbinding en de naakte *d*-verbinding. Ten tweede wordt gesteld dat in TJS de constructusverbinding, zowel kwalitatief als kwantitatief, de standaard genitiefverbinding is en dat daarentegen het gebruik van de naakte *d*-verbinding in de regel gemotiveerd is, d.w.z. bepaald door verschillende semantische en morfosyntactische parameters. De rest van het hoofdstuk is gewijd aan een onderzoek van de parameters die ten grondslag liggen aan de distributie van de constructusverbinding en de naakte *d*-verbinding in TJS. De analyse wordt afgerond met een beknopte vergelijking tussen de genitiefconstructies in TJS en die in het *Genesis-Apocryphon*, waarin aangetoond wordt dat beide corpora in hoge mate gelijkaardig zijn ten opzichte van hun gebruik van de genitief.

Het vierde hoofdstuk bespreekt het gebruik van de vervoegingen (d.w.z. de verbale vormen bekend als 'perfectum', 'imperfectum' enz.) in TJS. Als theoretisch en methodologisch referentiekader wordt de Functionele Grammatica gehanteerd. Saillante resultaten van dit hoofdstuk zijn de volgende: (1) *q̄tal* ('perfectum') drukt allereerst relatieve voortijdigheid uit; alhoewel andere gebruikswijzen (b.v. ter uitdrukking van statieve *situaties* en performatieve handelingen) in TJS geattesteerd zijn, blijken ze eerder het product te zijn van imitatie van de *Vorlage* dan dat ze eigen grammaticale kenmerken van TJS weerspiegelen. (2) *yiq̄tol* ('imperfectum') drukt in wezen de verwante noties van toekomstige tijd en modaliteit uit; het schaars gebruik voor het imperfectieve aspect (voornamelijk iterativiteit in het verhalende discours) kan eveneens beschouwd worden als een imitatie van de *Vorlage*. (3) *miq̄tāl* ('infinitivus absolutus') is eerder een afzonderlijke grammaticale categorie van het Aramees van TJS dan het product van enige kunstmatige differentiatie omwille van getrouwdheid aan de *Vorlage*; het gebruik ervan in TJS is echter beperkt tot paronomasie. (4) *q̄âtel* ('participium activum') komt naar voren als de 'grote mededinger' van het verbale systeem van TJS. Primair dient *q̄âtel* om gelijktijdigheid en imperfectiviteit uit te drukken, ongeacht het temporele domein (verleden, tegenwoordige, toekomstige tijd) en de aard (fiëntisch vs. statief) van de situatie die *q̄âtel* uitdrukt. Bovendien is *q̄âtel* ruim geattesteerd in verschillende andere contexten die verenigbaar zijn met zijn semantische lading, waarbij *q̄tal* (performatief; statief), *yiq̄tol* (imperfectief) en zelfs *miq̄tāl* (paronomasie) aanzienlijk verdrongen worden. De verbale syntaxis van TJ getuigt van de opmerkelijke expansie van *q̄âtel* in de loop van de geschiedenis van het Aramees. Vermeldenswaardig is echter dat *q̄âtel* in TJS niet regelmatig gebruikt wordt om de toekomstige tijd in de voorgrond (*foreground*) uit te drukken.

Het vijfde hoofdstuk behandelt de woordvolgorde van de verbale zin in een aantal geselecteerde passages van TJS. Door zijn meest saillante resultaat herinnert dit hoofdstuk aan

het tweede hoofdstuk van deze dissertatie. Het toont namelijk aan dat de discussie van woordvolgorde in TJS onvermijdelijk van beperkte waarde is, aangezien de woordvolgorde van de *Vorlage* dikwijls heel nauw gevolgd wordt. Over het geheel genomen zijn de enige gevallen die van belang kunnen zijn voor de discussie, degenen die afwijken van de *Vorlage*; doch ook in die gevallen garanderen afwijkingen in de Aramese versie niet het verschijnen van authentieke Aramese structuren. Hoe het ook zij, met behulp van Functionele Grammatica als theoretische basis wordt aangetoond dat in TJS de basiszinstructuur (*basic functional pattern*) van de verbale zin VSO^dO^p is, zowel in de passages die parallel lopen met de *Vorlage* als in die welke ervan afwijken. Tegelijkertijd worden speciale zinsposities in de basiszinstructuur regelmatig geactiveerd voor het plaatsen van zinsdelen met pragmatische functionaliteit, hetgeen uiteindelijk de VSO^dO^p-oppervlaktevolgorde kan verstoren. Er wordt echter op gewezen dat in sommige contexten een SV-volgorde mogelijk geattesteerd is: (1) wanneer het werkwoord van de zin een participium (*qâtel* of *qtil*) en het subject een zelfstandig voornaamwoord is, en (2) wanneer het werkwoord ingevoegd wordt in een zin die in de *Vorlage* de structuur heeft van een S-Pred. nominale zin, in welk geval het werkwoord in TJS gepositioneerd wordt tussen S en Pred.

Het laatste hoofdstuk van deze dissertatie brengt de conclusies van de vijf voorafgaande hoofdstukken samen en poogt ze te combineren tot een samenhangend geheel. Er wordt betoogd dat het Aramees van TJS door zijn (morfo)syntaxis essentieel een Middelaramees (*Middle Aramaic*) dialect is. Belangrijke aspecten van de syntaxis van TJS verschillen inderdaad fundamenteel van de Oostelijke Laataramese (*Eastern Late Aramaic*) dialecten en wijzen daarentegen naar de Middelaramese periode; meer specifiek komt het Aramees van TJS het dichtste bij het Qumran-Aramees zoals het gedocumenteerd is in het *Genesis-Apocryphon*. Er wordt onderstreept dat deze aspecten – vooral het eerste subsysteem van determinatie – een Babylonische herkomst onwaarschijnlijk maken. Toch vereist één syntactisch kenmerk van TJS – het tweede subsysteem van determinatie – een Oostelijk-Laataramese achtergrond.

Teneinde deze opmerkelijke stand van zaken uit te leggen wordt gesteld dat het functioneren van determinatie in TJS de opeenstapeling van tenminste twee redactielagen in het vervaardigen van TJS veronderstelt, d.w.z. het wijst naar het bestaan van tenminste twee afzonderlijke stappen in zijn historische ontwikkeling: (1) een initieel vervaardigingsproces in de Middelaramese periode in een niet-Babylonische achtergrond, en (2) een bewerkingproces in de Laataramese periode in het Oostaramese (Babylonische) gebied. Ten slotte wordt naar voren gebracht dat onze huidige kennis van het Klassieke Aramees ons niet permiteert specifieker te zijn over de oorspronkelijke herkomst van TJS: het begrip *koine*, dat sinds de jaren '70 in de aramaïstiek gehanteerd wordt voor de Middelaramese periode (*Standard Literary Aramaic*), doet iedere poging teniet de geografische herkomst van TJ nader te bepalen aan de hand van linguïstische argumenten. Anderzijds, indien de idee van een *koine* opgegeven zou moeten worden en het bestaan van dialectale diversiteit in de Middelaramese periode aangenomen zou moeten worden, dan kan gesuggereerd worden dat de nauwe linguïstische affiniteit tussen TJ en het Qumran-Aramees, benadrukt door de discrepanties tussen TJ en het Klassiek Syrisch, pleit voor een oorspronkelijk Westerse, d.w.z. Palestijnse herkomst voor TJ.